

10. Риполь-Сарагоси Ф.Б. Финансовый и управленческий анализ / Ф.Б. Риполь-Сарагоси – М.: Изд-во «Приор», 1999. – 224 с.
11. Савицкая Г.В. Экономический анализ: учебник / Г.В. Савицкая – М.: Новое издание, 2005. – 651 с.
12. Ушвицкий Л.И. Совершенствование методики анализа платежеспособности и ликвидности организации / Ушвицкий Л.И., Савцова А.В., Малеева А.В. // Экономический анализ: теория и практика. – 2006. – № 17. – С. 21–28.
13. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Ю.С. Цал-Цалко – К.: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
14. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Э. Хелферт; пер. с англ.; под ред. Л.П. Белых. – М.: Аудит, ЮНИГИ, 1996. – 663 с.
15. Холт Роберт Н. Основы финансового менеджмента / Н. Холт Роберт; пер. с англ. – М.: Дело, 1993. – 128 с.
16. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 176 с.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2012.

УДК 658

Городиська Н.А., аспірант
Національний університет «Львівська політехніка»

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ ІНЖИНІРИНГУ, КОНСАЛТИНГУ ТА ВИРОБНИЧОГО КОНСАЛТИНГУ В СИСТЕМІ ВИРОБНИЧО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

В статтє рассмотрено соотношение понятий инжиниринга, консалтинга и производственного консалтинга с целью решения ряда терминологических проблем в сфере производственно-инновационного развития отечественных предприятий, установления инструмента управления таким развитием, а также формирования унифицированного основания для разработки методических положений в его сфере.

Ключевые слова: производство, инновационное развитие, инжиниринг, консалтинг, понятие.

In the article the correlation of concepts of engineering, consulting and industrial consulting in order to solve a number of terminological problems in the sphere of industrial and innovative development of domestic enterprises, to establish an instrument of the management by this development and to form a unified base for working out methodological regulations in this sphere is considered.

Key words: production, innovative development, engineering, consulting, concept.

Постановка проблеми. Досвід провідних економічно розвинених країн свідчить про те, що сьогодні найбільш конкурентоспроможними є ті суб'єкти господарювання, які надали перевагу впровадженню сучасних технологій, причому зробили це продумано і системно. Такі їхні кроки дали змогу цим підприємствам успішно діяти у мінливих умовах ринкового середовища.

Продумане розроблення і впровадження технологій вітчизняними підприємствами може здійснюватись їхніми власними силами. Однак, як свідчить досвід успішних організацій, доцільно залучити до цих процесів інжинірингові підприємства, які зроблять це професійніше, знизять рівень ризику неуспішності інвестиційного проекту, дозволять зекономити час замовника, розроблять технологічну схему виробництва з урахуванням особливостей просторово-територіального розміщення його площ тощо. Сьогодні доведено, що роль і значення інжинірингу та інжинірингових підприємств в інвестиційно-інноваційному розвитку економіки є беззаперечними. Відтак, дослідження усіх аспектів інжинірингу та діяльності інжинірингових підприємств є актуальним і своєчасним завданням. Одним із першочергових завдань у цій сфері є виявлення співвідношення понять інжинірингу, консалтингу та виробничого консалтингу з метою конкретизування їхньої сутності, а також вирішення низки термінологічних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематику дослідження різних аспектів консалтингу та інжинірингу розкривають у своїх працях чимало вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема В. Верба, В. Геєць, М. Денисенко, А. Жуковська, В. Капильцова, О. Кацедан, О. Кузьмін, Н. Краснокутська, Д. Кукленко, Т. Курган, А. Лобанов, І. Мазур, В. Максимов, К. Макхем, Т. Мишалова, Т. Ніконова, А. Посадський, О. Редкін, Т. Решетняк, С. Сухарьов, Н. Токмакова, О. Трофімова, В. Турко, М. Федик, Н. Федькевич, А. Чупрін, В. Шапіро та ін. У працях цих та інших авторів у сфері інжиніри-

нгу обґрунтовано взаємозв'язок інжинірингу та бізнесу, розкрито особливості здійснення окремих видів інжинірингу, виявлено його вплив на перебіг бізнес-процесів організацій, охарактеризовано його завдання на різних етапах здійснення інноваційної діяльності, висвітлено маркетингові особливості надання інжинірингових послуг тощо. Сфера консалтингу містить напрацювання авторів щодо його видів, перспектив і проблем розвитку, особливостей застосування в умовах кризи, виокремлення його суб'єктів і об'єктів тощо. Окрім того, теоретиками і практиками детально охарактеризовано кожен із видів консалтингу.

Попри чималу кількість напрацювань у зазначених сферах, низка важливих завдань теоретико-прикладного спрямування досі не знайшла свого розв'язання. Таким невирішеним завданням можна вважати виявлення співвідношення понять інжинірингу, консалтингу та виробничого консалтингу.

Цілями цієї статті є виявлення співвідношення понять інжинірингу, консалтингу та виробничого консалтингу з метою розв'язання низки термінологічних проблем у сфері виробничо-інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, установлення інструменту управління таким розвитком, а також формування уніфікованого підґрунтя для розроблення методичних положень у його сфері.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні суб'єкти підприємницької діяльності усвідомлюють, що інжинірингові продукти не є додатковими витратами, що не приносять жодної користі, а є одним із визначальних чинників успішного впровадження сучасних технологічних процесів. Ефективний інжиніринговий проект – це можливість мінімізації витрат замовника, високий рівень ефективності інвестиційної діяльності, а також підвищення рівня конкурентоспроможності виробництва [2, с. 68; 5, с. 156]. Як свідчить практика європейських держав, доволі часто інжиніринг бере безпосередню участь у всіх стадіях розроблення та впровадження інновацій. Він сприяє покращенню інноваційного та інвестиційного клімату і є важливою складовою інноваційного середовища [6, с. 133].

Огляд і узагальнення літературних джерел дають змогу стверджувати, що існує значна кількість публікацій, присвячених проблемам визначення сутності поняття «консалтинг». Так, з позиції К. Макхема [7, с. 10], консалтинг – це «процес надання фахівцем своїх власних знань, навичок і досвіду в системі клієнта». За твердженням А. Посадського [11, с. 16], консалтинг – це «підприємницька діяльність, яка здійснюється професійними консультантами й спрямована на обслуговування потреб економіки й управління в консультаціях та інших видах професійних послуг». Н. Токмакова [12, с. 6–7] стверджує, що під консалтингом слід розуміти «професійну допомогу зі сторони спеціалістів господарським керівникам і управлінському персоналу різноманітних організацій в предметній сфері їхніх інтересів, що здійснюється у формі послуг (порад, рекомендацій і спільно вироблених з клієнтом рішень)». У роботі Л. Грейнера та Р. Метцгера [9, с. 72] вказано, що консалтинг – це «послуга з консультування, яка здійснюється на основі контракту і надається спеціально навченими і кваліфікованими особами, які допомагають (об'єктивно і незалежно) клієнтській організації ідентифікувати управлінські проблеми, аналізують ці проблеми, пропонують шляхи їхнього вирішення і допомагають, якщо необхідно, впроваджувати власні рекомендації». Таким чином, узагальнюючи, можемо зробити висновок, що в літературі це поняття розглядається з різних боків (і як вид підприємницької діяльності, і як діяльність професійних консультантів, і як комплексна послуга). Однак спільним у цих та інших визначеннях є те, що консалтинг завжди пов'язаний із консультуванням.

Для порівняння змісту понять «інжиніринг» та «консалтинг» з метою виявлення можливості їхнього ототожнення чи неототожнення варто звернутися до класифікації видів консалтингу, що детально охарактеризовані у роботах А. Жуковської [3], В.В. Капильцової, Т.Г. Курган [4], Т. Мишалової [8], О. Трофімової [13], В.В. Турка і О.Р. Кацедана [14], М.В. Федика [15] тощо. Так, О. Трофімова [13] звертає увагу на те, що консалтинг доцільно класифікувати за предметною ознакою. Автором, зокрема, виокремлено такі сфери, де може здійснюватись консультування: управління, аудит, інвестування, інформаційно-технічна сфера, маркетинг, реклама та зв'язки із громадськістю, управління якістю, фондний ринок, управління персоналом, інжиніринг, безпека, навчання, юридична сфера. У Європейському довіднику консультантів, що розроблений під егідою ФЕАКО, виокремлено 104 найменування послуг, які належать до 8 розділів: загальне управління, адміністрування, фінансове управління, управління кадрами, маркетинг, виробництво, інформаційні технології, спеціалізовані послуги. У свою чергу, розділ «Виробництво» передбачає можливість надання консалтингових послуг у сферах автоматизації, використання устаткування і його технічного обслуговування, промислового інжинірингу, переробки матеріалів, регулювання внутрішнього розподілу матеріалів, пакування, схеми організації робіт на підприємстві, конструювання і вдосконалення продукції, управління виробництвом, планування і контролю за виробництвом, підвищення продуктивності, закупівлі, контролю якості, а також контролю за постачанням вузлів і деталей [10; 14, с. 237–238].

У роботі М. Кубра [16, с. 109] виокремлено консультантів з менеджменту, оподаткування, інформаційних технологій, пошуку кадрів, бухгалтерів, аудиторів законних послуг, інвестиційних банкірів, інженерних консультантів, а також консультантів з розробки управління та тренувальних послуг. В.А. Верба і Т.І. Решетняк [1, с. 72] розглядають консалтинг у сфері дослідження та аналізу ринку, розроблення стратегії, фінансового менеджменту, підготовки та експертизи інвестиційних проектів, управління маркетингом, управління виробництвом, управління персоналом, а також інформаційних технологій. А. Жуковська [3, с. 51–53] пропонує розрізняти інвестиційний, фондовий, юридичний, маркетинговий, кадровий консалтинг, а також інжиніринг, аудитінг, консалтинг у сфері безпеки організації, реклами, навчання, а також TQM та IT консалтинг.

Не вдаючись до встановлення достовірності відображення тих чи інших класифікаційних ознак консалтингу та правильності відображення його видів, можна зробити висновок, що в літературі інжиніринг розглядається як один із різновидів консалтингу. Так, деякі автори (О. Трофімова, А. Жуковська тощо) окремо виокремлюють його з-поміж видів консалтингу, інші ж (В. Верба, Т. Решетняк) розглядають інжиніринг в контексті консалтингу у сфері управління виробництвом. Загалом можна погодитись із таким трактуванням і зробити висновок, що консалтинг є ширшим поняттям за інжиніринг, оскільки останній є різновидом консалтингу (рис. 1).



Рис. 1. Співвідношення між поняттями «консалтинг» та «інжиніринг»

Примітка: розроблено автором

Більш деталізовано процес надання інжинірингових послуг включає декілька етапів. Насамперед, інжинірингове підприємство приймає заявку від замовника та інколи за результатами її опрацювання направляє заявнику опитувальний лист, у якому деталізуються окремі аспекти майбутнього інжинірингового проекту. Якщо замовник не має можливості самостійно сформулювати заявку, фахівці інжинірингового підприємства виїжджають до нього і самі вивчають об'єкт, із яким будуть працювати (наприклад, цех, технологічна лінія, виробництво в цілому тощо).

На наступному етапі за результатами обговорення проблеми між інжиніринговим підприємством та замовником складається технічне завдання, згідно з яким пізніше робиться ескізний проект, що надається останньому для коректування. Після узгодження усіх аспектів ескізного проекту визначається вартість інжинірингового проекту та укладається договір, у якому прописуються усі його істотні положення (терміни виконання робіт, вартість, порядок розрахунків, гарантійні зобов'язання тощо).

Укладений договір на виконання інжинірингового проекту є підставою для початку здійснення відповідних робіт. Якщо такий проект передбачає поетапне введення обладнання в експлуатацію, то кожний етап супроводжується підписанням акту виконаних робіт. Після завершення монтажу обладнання (якщо таке передбачається) здійснюються пусконаладжувальні роботи, після завершення яких установлене обладнання передається замовнику разом із документацією. Доволі часто інжинірингові підприємства пропонують своїм замовникам після завершення реалізації інжинірингового проекту укласти сервісний договір на встановлене обладнання.

В аналізованому аспекті слід наголосити на необхідності чіткого розмежування інжинірингу та виробничого консалтингу (чи консалтингу у сфері управління виробництвом). Як свідчить вивчення теорії та практики, ці поняття пов'язані між собою, однак нетотожні. Інжиніринг можна вважати різновидом виробничого консалтингу, а останній, крім інжинірингу, може включати також консультування щодо покращення рівня якості продукції, підвищення рівня продуктивності виробництва, оптимізування постачання вузлів чи деталей тощо. В окремих випадках ці роботи можуть бути також частиною інжинірингового проекту, однак у більшості випадків це окремі напрями виробничого консалтингу і з інжинірингом вони не пов'язані.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, одержано висновок про те, що консалтинг є ширшим поняттям за інжиніринг, оскільки останній є різновидом консалтингу. Окрім

того, встановлено, що нетотожними є також поняття виробничого консалтингу та інжинірингу. Це дає змогу розв'язати низку термінологічних проблем у сфері виробничо-інноваційного розвитку підприємств, а також дозволяє сформулювати для керівників і власників інструмент управління таким розвитком, зокрема, для прийняття управлінських рішень у сфері впровадження технологічних інновацій.

Перспективи подальших досліджень у зазначеному напрямку повинні полягати у виокремленні та порівнянні характерних особливостей інжинірингу та консалтингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верба В.А. Організація консалтингової діяльності: навч. посіб. / В.А. Верба, Т.І. Решетняк. – К.: Вид-во КНЕУ, 2000. – 244 с.
2. Городиська Н.А. Систематизація підходів до трактування сутності інжинірингу / Н.А. Городиська // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції [«Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства»], (Львів, 26–28 квітня 2012 р.). – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. – С. 68–69.
3. Жуковська А. Перспективи розвитку ринку кадрового консультування в Україні / А. Жуковська // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 51–56.
4. Капильцова В.В. Стан, проблеми та тенденції розвитку консалтингу в Україні / В.В. Капильцова, Т.Г. Курган // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4 (8). – С. 189–193.
5. Кузьмін О.Є. Вплив використання уживаних технологій на діяльність інжинірингових підприємств та інноваційний розвиток суб'єктів господарювання / О.Є. Кузьмін, Н.А. Городиська // Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної відео-конференції [«Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок»], (Львів, 23–24 травня 2012 р.). – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2012. – С. 156–157.
6. Кузьмін О.Є. Концептуальні положення визначення сутності інжинірингових підприємств / О.Є. Кузьмін, Н.А. Городиська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. – № 722. – С. 131–135. – (Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку»).
7. Макхем К. Управленческий консалтинг: учеб. пособие / К. Макхем; пер. с англ. – М.: Изд-во «Дело и сервис», 1999. – 288 с.
8. Мишалова Т.О. Місце та роль консалтингу в побудові інфраструктури ринкової економіки України / Т.О. Мишалова // Проблеми реформування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Вип. 5. – К.: КНЕУ, 1997. – С. 119–123.
9. Никонова Т.В. Управленческий аудит: персонал: учеб. пособие / Т.В. Никонова, С.А. Сухарев. – М.: Экзамен, 2002. – 224 с.
10. Офіційний інтернет-ресурс Європейської федерації асоціацій консультантів з економіки та управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.feaco.org>.
11. Посадский А.П. Основы консалтинга: пособие для преподавателей эконом. и бизнес-дисциплин / А.П. Посадский. – М.: Гос. ун-т – Высшая школа математики; Высшая школа экономики, 1999. – 240 с.
12. Токмакова Н.О. Основы управленческого консультирования: учеб.-практ. пособие / Н.О. Токмакова. – М.: Моск. междунар. ин-т эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. – 68 с.
13. Трофимова О.К. Классификация консалтинговых услуг в Украине / О.К. Трофимова // Интернет-ресурс проекта «Корпоративный менеджмент» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfim.ru/consulting/mkintro-05.shtml>.
14. Турко В.В. Трансформація консалтингових послуг в умовах економічної кризи / В.В. Турко, О.Р. Кацедан // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.10. – С. 236–241.
15. Федик М.В. Типологізація видів та об'єктів консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності / М.В. Федик // Економічний простір. – 2011. – № 52/2. – С. 42–51.
16. Kubr M. How to select and use consultants: A client's guide / M. Kubr – Gen.: ILO, 1993. – 220 p.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2012.